

28.09.2022.

Група 01. Всесвітня Історія. Урок 45. Процес економічної інтеграції Західної Європи.
Ладиченко 11 клас с.53-59.

Процес економічної інтеграції Західної Європи

Актуалізація предметних компетентностей

Як ви розумієте поняття «економічна інтеграція»? Наведіть приклади відомих вам економічних об'єднань.

1. Від Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) до Європейського Союзу (ЄС). Концепція і практика розбудови Європейського Союзу ґрунтується на трьох базових принципах.

- Перший принцип полягає в тому, що інтеграція є засобом, а не метою. Це означає, що інтеграція передбачає взаємну користь і є не панацеєю, а важливим інструментом для вирішення соціально-політичних проблем.
- Другий принцип євроінтеграції - поступовість і рух «крок за кроком»: зона вільної торгівлі - митний союз - спільний ринок - валютний союз з єдиною грошовою одиницею та спільною економічною, грошовою і кредитною та валютною політикою країн-учасників.
- Третій принцип - інтеграція вимагає адекватного механізму, який дозволяв би, з одного боку, сприймати існуючі протиріччя як джерело подальшого розвитку об'єднавчих процесів, а з іншого - приймати збалансовані стосовно інтересів різних країн рішення та доводити їх до втілення у життя.

Усі три принципи були задекларовані в концепції європейського будівництва, що була розроблена Ж. Моне і викладена у Декларації Шумана від 9 травня 1950 р.

Еволюційну модель поступової, не обмеженої певними рамками чіткої і загальної концепції інтеграції на шляху до європейської єдності прийнято називати «методом Ж. Моне».

Відомий французький історик, академік Фернан Бродель виокремлював три підстави та три складові європейської єдності.

- у духовному плані — християнство, гуманізм та наукову думку, яка до XIX ст. була синонімом світової;
- в економічному плані — індустріальну революцію, яка охопила згодом увесь світ;
- у політичному — еволюцію від поняття свобод у сенсі привілеїв тих чи інших громад до поняття свободи в сенсі античної формули «будь-яка людська особистість є священною», яка й стала наріжним каменем ліберальної ідеології та ідеалом європейської політичної культури.

Перші міжнародні економічні організації країн Західної Європи було створено одразу після закінчення Другої світової війни. У липні 1947 р. в Парижі на нараді представників 16 європейських держав було утворено Комітет європейського економічного співробітництва, який розпочав свою роботу в напрямку реалізації плану

Маршалла. Європейська економічна інтеграція великою мірою залежала від подолання протиріч між Францією та Німеччиною, які за останні 70 років тричі воювали одна з одною. Міністр закордонних справ Франції Робер Шуман дійшов висновку, що кращим засобом уникнути нової війни є об'єднання сталеливарної та вугільної промисловості обох країн, що зробило б неможливим таємне виробництво озброєнь (план Шумана). Водночас можна було підвищити ефективність цих галузей. У травні 1950 р. відбулося об'єднання виробництва сталі й вугілля Франції та ФРН. У квітні 1951 р. до них приєдналися Італія, Бельгія, Нідерланди і Люксембург, що разом із ФРН і Францією підписали в Парижі Договір про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС).

У 1957 р. було утворено ще дві міжнародні організації: Європейське товариство з атомної енергії (Євратом), покликане об'єднати зусилля його членів у сфері ядерних досліджень і використання ядерної енергії, та Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), відоме під назвою Спільний ринок. Договір про створення ЄЕС 25 березня 1957 р. у Римі підписали 6 держав: ФРН, Франція, Італія, Бельгія, Люксембург і Нідерланди. Метою створення ЄЕС було посилення позицій європейської економіки на світовому ринку за допомогою координації економічної політики її членів. У 1961 р. до нього намагалася приєднатися Велика Британія, проте її вступ до ЄЕС було двічі заблоковано президентом Франції Шарлем де Голлем. Вступ Великої Британії до ЄЕС відбувся тільки 1973 р. разом із Данією та Ірландією.

У 1981 р. до організації було прийнято Грецію, 1986 р. - Іспанію і Португалію, а 1995 р. - Австрію, Фінляндію і Швецію (усього 15 членів).

На межі 1990-х рр. інтеграційні процеси в Європі набули нового динамізму.

Підготування нової інтеграційної угоди зайняло приблизно три роки. Початок поклала сесія Єворади в Ганновері (27-28 червня 1988 р.), що доручила президентові Генеральної комісії ЄЕС Жаку Делору «вивчити й підготувати пропозиції щодо конкретних етапів, які ведуть до економічного та валютного союзу». Проект Договору про Європейський Союз було опубліковано 17 квітня 1989 р. Після цього текст угоди тричі обговорювався на сесіях Європейської Ради.

7 лютого 1992 р. у нідерландському м. Маастрихт, на стику кордонів Нідерландів, Бельгії та ФРН, міністри закордонних справ і міністри фінансів країн-членів ЄЕС (Бельгії, Данії, Люксембургу, Нідерландів, Іспанії, Італії, Ірландії, Португалії, Греції, Франції, Німеччини, Великої Британії) - підписали Договір про Європейський

Союз, що передбачав поетапну трансформацію ЄЕС у новий економічний, валютний, а в перспективі - політичний Європейський Союз.

Критерії вступу до Європейського валютного союзу:

- дефіцит державного бюджету не вищий 3 % ВВП;
- державний борг нижчий 60 % ВВП;
- рівень інфляції до 2,6 % ВВП; дворічне узгоджене обмеження коливань національної валюти;
- довгострокові процентні ставки за державними облігаціями не повинні перевищувати середнє значення відповідних ставок у країнах з найнижчою інфляцією більш ніж на 2 %.

Також передбачалися часткова відмова країн-учасниць від суверенітету у сфері зовнішньої та воєнної політики, розширення прав основних інституцій Європейського

Союзу - Ради міністрів Європарламенту, Комісії європейських товариств, збільшення наднаціональних повноважень ЄС у царині соціальної політики, охорони навколишнього середовища, промисловості, культури, охорони здоров'я. Після ратифікації всіма країнами-учасниками договору він набув чинності у листопаді 1993 р.

Станом на квітень 2019 р. до складу Євросоюзу входило 29 держав: Австрія, Бельгія, Болгарія, Угорщина, Німеччина, Греція, Данія (у 1985 р. із складу ЄС вийшла її автономія - Гренландія), Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Франція, Чехія, Швеція, Естонія, Ісландія, Хорватія і Чорногорія.

У зоні Євросоюзу діють узгоджені норми законів, що забезпечують вільне переміщення людей, товарів та послуг. Вироблені принципи спільної зовнішньої й оборонної політики. 17 країн користуються єдиною валютою (євро). Між 22 державами, що підписали між собою відповідну (Шенгенську) угоду, діє спрощений паспортний і митний контроль.

Органи управління Євросоюзом:

- вищий політичний орган ЄС (Рада Європейського Союзу) складається з керівників держав і урядів, а також міністрів іноземних справ країн-членів;
- вищий законодавчий орган - Європарламент, склад якого (за квотами, розмір яких залежить від кількості населення) безпосередньо обирається громадянами ЄС терміном на 5 років;
- вищий орган виконавчої влади ЄС - Єврокомісія (по одному представнику від кожної країни-члена ЄС).

Європейський Союз одночасно поєднує ознаки міжнародної організації і держави. Таке становище продиктоване трьома можливими рівнями інтеграції: членство в ЄС, членство у зоні дії запровадженої у 1999 р. єдиної валюти (євро) і повна або часткова участь у Шенгенській зоні. Наприклад, Данія, Швеція і Велика Британія не стали вступати в зону євро, Норвегія, Ісландія і Швейцарія, які не є членами ЄС, проте не менше, входять до Шенгенської зони, а в Чорногорії і Республіці Косово платіжним засобом служить євро.

На території Євросоюзу виготовляється близько 21 % світової промислової продукції, тут же містяться головні офіси 161 з 500 найбільших за прибутками світових компаній.

Європейський Союз має свій прапор (12 золотих п'ятикутних зірок на темно-блакитному тлі). У 2004 р. було підписано конституцію, але вона не набрала чинності, оскільки її не ратифікували уряди Франції і Нідерландів, і була замінена Лісабонським договором, прийнятим у 2007 р. Лісабонський договір поклав початок існуванню «нового» ЄС. Його підписали всі 27 тодішніх членів ЄС. Система установчих документів «нового» ЄС складається з короткого документа, який зберіг назву Договір про Європейський Союз (55 статей), і великого документа, що має назву Договір про функціонування Європейського Союзу (358 статей). ЄС установлює різнобічні контакти з іншими регіональними організаціями, має угоди з асоційованими членами - країнами Африки, Ізраїлем, країнами Східної Європи - і стає дедалі важливішим фактором світової політики.

2. Європейська політика сусідства, Східне партнерство. Європейську політику сусідства (ЄПС) було оголошено Європейською Комісією в її комюніке про Ширшу Європу в березні 2003 р. Після чого був розроблений більш ґрунтовний документ з

питань Європейської політики сусідства, опублікований у травні 2004 р., який визначав конкретні положення стосовно того, яким чином ЄС передбачає співпрацювати зі східними і південними сусідами ЄС.

Свою чергою, Східне партнерство як складову частину ЄПС започатковано в травні 2009 р. під час саміту в Празі задля впровадження політичної асоціації та економічної інтеграції між ЄС та його східними партнерами. Основною метою Східного партнерства було визначено створення необхідних умов для прискорення політичної асоціації та подальшої економічної інтеграції між Європейським Союзом і зацікавленими країнами-партнерами.

Підтримка ЄС країн - членів Східного партнерства - здійснюється через різноманітні програми, зорієнтовані зокрема на молодь, з акцентом на соціальну справедливість, згуртованість і зайнятість; енергетичний сектор, з акцентом на енергоефективність та відновлювані джерела енергії; транспорт та інфраструктуру; розвиток освіти і навичок, зокрема професійно-технічної освіти та підготовки кадрів; мобільність і управління міграцією; зміцнення довіри та інші заходи, що сприяють запобіганню і врегулюванню конфліктів (у тому числі підтримка постраждалого населення).

В усіх останніх документах ЄС щодо ЄПС наголошується на необхідності встановлення контактів між людьми і об'єднання молоді різного віку в ЄС та сусідніх країнах. Із цією метою посилюватиметься взаємодія з молоддю в країнах-сусідах, створюватимуться партнерства для молодих людей. Ці партнерства сприятимуть, на думку Європейської комісії, зміцненню взаємоповаги, розуміння і підтримуватимуть відкрите суспільство.

Відповідні процеси мають включати в себе значне збільшення обмінів між школами та університетами, зокрема можливу реалізацію в регіоні країн-сусідів пілотного проекту «Європейська школа».

Важливе місце в політиці Східного партнерства займає Україна. Угода про партнерство між Україною та ЄС була підписана ще у 1997 р. У наступні роки співпраця України з ЄС розширювалась, і 2008 р. на саміті Україна-ЄС у Парижі сторони досягнули домовленості, що нова посилена угода буде називатися Угодою про асоціацію. У грудні 2011 р. на саміті Україна-ЄС було оголошено про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

21 березня 2014 р. під час позачергового саміту Україна-ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт саміту.

27 червня 2014 р. була підписана економічна частина угоди.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та європейський парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним Європейським Союзом. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні.

1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі.

3. Brexit. Під час передвиборчої кампанії 2015 р. прем'єр-міністр Девід Кемерон заявив, що в разі перемоги «торі» на виборах він ініціює референдум щодо виходу Британії зі складу Європейського Союзу. Тоді лейбористи, згідно з опитуваннями, лідирували у передвиборній гонці, отже, це було радше спробою набрати більше голосів, ніж реальною обіцянкою. Проте несподівано консерватори перемогли на виборах, і Кемерон мав виконувати свою обіцянку. Референдум було заплановано на «строк до кінця 2017 року». Більш конкретна дата була названа вже в кінці лютого 2016 р. - остаточно брексіт призначили на 23 червня 2016 р. Почалася агітація та підготовка до референдуму.

Незважаючи на спроби переконати населення в тому, що вихід з ЄС загрожує катастрофічними наслідками, більшість (а саме 52 %, в основному з провінційної частини Англії та з Уельсу) проголосувала за вихід. Девід Кемерон заявив про складення повноважень прем'єр-міністра та свою відставку. Його наступниця Тереза Мей заявила про повне дотримання волі народу, оголошеної на референдумі. Було засновано спеціальне міністерство для реалізації процедури Brexit.

Як ви розумієте зміст цієї карикатури? Свою точку зору аргументуйте.

У разі офіційного виходу Великої Британії з Європейського Союзу, розпочнеться 21-місячний перехідний період. Протягом цього часу британська сторона не зможе брати участь в ухваленні рішень, але продовжить дотримуватися правил ЄС, робити внески в його бюджет і визнавати рішення суду ЄС. Водночас Лондон залишиться учасником загальноєвропейського ринку і митного союзу. Наразі питання виходу Великої Британії з ЄС не вирішено. У липні 2019 р. новим прем'єр-міністром країни обрано Бориса Джонсона, який також є прихильником виходу із Європейського Союзу.

4. Роль США та ЄС у сучасних міжнародних відносинах. Сполучені Штати та Європейський Союз є двома найпотужнішими центрами сили: економічної, політичної, військової - у Західному світі. Зокрема в 1990-х рр., коли розпався Радянський Союз, припинив існування Східний блок, США практично лишилися єдиною наддержавою, безумовним світовим лідером. Західна Європа в цей час об'єдналася в єдиний союз, який пізніше доповнили країни Центральної та Південно-Східної Європи. Європейський Союз сьогодні має певні проблеми у своєму розвитку, проте зберігає лідируючі позиції у світі. Між Європою та США є багато спільного в цивілізаційному вимірі - їх об'єднують історія, духовні цінності, релігійна належність. Більшість країн ЄС разом зі США входять до НАТО, який захищає Євроатлантичне співтовариство від зовнішніх ворогів.

В останні десятиріччя провідні країни Європейського Союзу і США неодноразово підтримували один одного на міжнародній арені всіма можливими засобами.

Наприклад, коли після терористичних актів 11 вересня 2001 р. тодішній президент США Буш-молодший оголосив «війну проти терору», у межах якої в 2001 р. була проведена військова операція в Афганістані, з метою повалення режиму талібів, США знайшли підтримку у країн Євросоюзу. Велика Британія, Франція та деякі інші країни

також направили свої війська до Афганістану. Наступним об'єктом нападу США (у березні 2003 р.) став Ірак, де, як стверджували американські керівники, виготовлялася зброя масового знищення. Як виявилось пізніше, ніякої подібної зброї режим Саддама Хусейна не мав, проте США знов отримали підтримку Європи.

• Обама з дружиною

• **Барак Хуссейн Обама** народився у 1961 р. на Гаваях. 44-й президент США (з 2009 р.). Випускник Колумбійського університету і школи права Гарвардського університету. Перший афроамериканець, обраний на посаду президента США. Лауреат Нобелівської премії миру 2009 р., що викликало неоднозначну реакцію у світі. До обрання президентом був сенатором від штату Іллінойс.

Зокрема Ангела Меркель, майбутній канцлер Німеччини, особисто літала до Іраку, щоб підтримати американців. Відносно швидко здобувши початкову перемогу, американські війська і їхні союзники опинилися втягненими у дві кровопролитні війни, що стало причиною зниження популярності тодішньої адміністрації.

На президентських виборах 2008 р. уперше в історії США перемогу отримав темношкірий кандидат від демократів Б. Обама, який заручився підтримкою 52,7 % голосів виборців.

• **Дональд Трамп** - 45-й президент США, політик, бізнесмен, шоумен, ведучий телепрограми, навіть знімався в кіно, де грав самого себе («Один вдома» та інші). Має значні статки. У його бізнес-імперію входить елітна нерухомість, транспорт, мережа казино, фармацевтичні компанії.

Барак Обама протягом свого 8-річного перебування в Білому домі проводив зовнішню політику, що майже не відрізнялася від попередника. Антиурядові виступи в арабських державах, пов'язані з безпосередньою причетністю до цих подій США із союзниками, що призвело до дестабілізації становища на Близькому Сході, продовження нескінченної війни у Афганістані, погіршення економічного становища (у 2014 р. США втратили статус найбільшої економіки світу), спричинили падіння авторитету

адміністрації демократів. Це стало однією з причин обрання у 2016 р. президентом США республіканця Дональда Трампа.

Поясніть, чому, на вашу думку, людина, яка ніколи не займалась політикою та не працювала на державній службі, змогла бути обраною президентом США?

За час свого президентства Трамп наразився на жорстку критику з боку різних верств населення як у самих США, так і за їх межами. Його звинувачують у непередбачуваності, імпульсивності, прийнятті необдуманих рішень. Водночас значна кількість виборців прихильна до нього за виконання передвиборчих обіцянок, за підтримку американської економіки, створення робочих місць. «Трамп піклується про свою країну краще, ніж Обама, - кажуть деякі американці. - Він не боїться зіпсувати стосунки з Китаєм та Європою, вводячи мита на іноземні товари, щоб захистити американський ринок». Дійсно, влітку 2018 р. США та Євросоюз стояли на порозі торговельної війни після збільшення американською стороною мита на алюміній і сталь. У липні 2018 р. американська сторона заявила про готовність встановити нульові мита, нульові тарифні бар'єри і нульові субсидії на промислові товари. Була досягнута домовленість про розширення торгівлі в багатьох важливих галузях. Таким чином, незважаючи на певні розбіжності, Сполучені Штати та Європейський

Союз продовжують бути стратегічними союзниками і разом відіграють провідну роль у міжнародних відносинах.

Формуємо предметні компетентності

Хронологічну

1. Складіть хронологічний ланцюжок дат процесу створення Європейського Союзу.
2. До подій доберіть відповідні дати: започаткування Східного партнерства; декларація Шумана; підписання Лісабонського договору; обрання Дональда Трампа.

Просторову

Покажіть на карті держави, що входили до Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), та держави, що входять до ЄС.

Інформаційну

Використавши додаткові джерела, зробіть порівняльний аналіз діяльності президентів США Барака Обами та Дональда Трампа.

Логічну

1. Схарактеризуйте базові принципи розбудови Європейського Союзу.
2. У чому полягав план Шумана?
3. Чим було викликано запровадження єдиної європейської валюти?
4. Які основні фактори сприяють провідному становищу США в сучасному світі?

Аксіологічну

Визначте своє ставлення до європейської політики Східного партнерства. Наскільки вона важлива та ефективна для України, на вашу думку?

Мовленнєву

Обговоріть у групах, чому прихильників виходу Великої Британії з ЄС виявилось більше, ніж опонентів.

Дати і події

Квітень 1951 р. - підписання договору про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі

Березень 1957 р. - підписання Римського договору

Лютий 1992 р. - підписання Маастрихтського договору

Червень 2016 р. - референдум про вихід Великої Британії з ЄС

1 вересня 2017 р. - Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі